

УДК 338.4:69.003

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2022-1-9>

Серьогіна Н.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та підприємництва
Одеської державної академії будівництва та архітектури

Вішня Я.С.

студентка
Навчально-наукового інституту бізнесу та інформаційних технологій
Одеської державної академії будівництва та архітектури

Serohina Nataliia

Ph.D. in Economics, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Economics and Entrepreneurship,
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

Vishnia Yana

Student,
Educational and Scientific Institute of Business and Information Technologies
Odessa State Academy of Civil Engineering and Architecture

ВПЛИВ РІВНЯ ІНВЕСТУВАННЯ НА РОЗВИТОК БУДІВЕЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

THE INFLUENCE OF THE LEVEL OF INVESTMENT ON THE DEVELOPMENT OF THE CONSTRUCTION INDUSTRY

У статті розглянуто рівень інвестицій у будівельну галузь та їх зв'язок зі зміною індексу будівельної продукції. Визначено першочергову проблему, яка постає перед підприємствами будівельної галузі у сучасних умовах. Проаналізовано обсяги капітальних інвестицій у будівництво порівняно з іншими сферами діяльності за три роки. Виявлено динаміку до скорочення обсягів інвестицій у будівництво у грошовому виразі та скорочення їхньої частки у загальному обсязі інвестування. Окремо розглянуто динаміку зміни індексу будівельної продукції за 2018–2020 рр. Зазначено зростання індексу ділової активності будівельних підприємств у 2021 р. Розглянуто чинники, які стримують здійснення будівельної діяльності в країні. Визначено необхідність більш ретельного розроблення стратегій щодо залучення вітчизняних та іноземних інвесторів у будівництво.

Ключові слова: будівельна галузь, обсяг інвестицій, індекс будівельної продукції, будівельне підприємство, капітальні інвестиції.

В статье рассмотрены уровень инвестиций в строительную отрасль и их связь с изменением индекса строительной продукции. Определена первоочередная проблема, которая стоит перед предприятиями строительной отрасли в современных условиях. Проанализированы объемы капитальных инвестиций в строительство по сравнению с другими сферами деятельности за три года. Выявлена динамика к сокращению объемов инвестиций в строительство в денежном выражении и сокращению их доли в общем объеме инвестирования. Отдельно рассмотрена динамика изменения индекса строительной продукции за 2018–2020 гг. Отмечен рост индекса деловой активности строительных предприятий в 2021 г. Рассмотрены факторы, сдерживающие осуществление строительной деятельности в стране. Определена необходимость более тщательной разработки стратегий привлечения отечественных и иностранных инвесторов в строительство.

Ключевые слова: строительная отрасль, объем инвестиций, индекс строительной продукции, строительное предприятие, капитальные инвестиции.

The construction industry is a strategically important component in the development of the national economy and the development of the country's social infrastructure. The variability of the conditions of production activities of construction companies leads to fluctuations in physical and financial results obtained by enterprises. The relevance of the topic is emphasized by the importance of the development of the construction industry due to its impact on the efficiency of the functioning of the entire economic system in the country. The issue of financing the construction industry requires special attention. The level of investment in construction determines the ability of enterprises to receive a number of benefits. To create a favorable investment climate in Ukraine, it is necessary to develop real financial and credit mechanisms to stimulate industrial and housing construction in order to increase the compet-

itiveness of the industry. The analysis of capital investments in construction in comparison with other spheres of activity for three years is carried out. Deterioration of the situation in 2020 compared to previous periods has been identified. To determine the prospects of the construction industry, the index of business activity of construction companies in 2021 was considered. In connection with the change in the level of investment, its relationship with the index of construction products is considered. Identified similar trends in the change of these indicators. Assumptions are made about the impact of inflation on the volume of construction output and its corresponding reflection on the index of construction output. Factors that hinder the activities of construction companies are listed. The increase in the cost of construction works due to higher prices of raw materials was especially noted. The measures taken by the government to create an attractive investment climate in Ukraine are indicated. The need for more thorough development of strategies for attracting domestic and foreign investors in the construction industry of Ukraine and finding new sources and forms of financing was also noted.

Keywords: construction industry, investment volume, construction product index, construction company, capital investment.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Будівельна галузь України є однією з найбільш бюджетоутворюючих та водночас стратегічно важливою у розвитку національної економіки та розвитку соціальної інфраструктури країни [1, с. 51]. Вона має велике значення для всіх секторів національного господарства. Сьогодні будівництво знаходиться у нестабільних умовах, що викликає певні коливання у результатах будівельних підприємств. До того ж ситуацію ускладнює зниження інвестиційної привабливості будівельних проєктів у житловому та промисловому будівництві на відміну від об'єктів інфраструктури, зокрема дорожнього будівництва. Однак значне зростання обсягів будівництва та реконструкції об'єктів інфраструктури не забезпечує розвиток будівельної галузі у цілому. Таким чином, можна стверджувати, що дослідження та аналіз будівельної галузі є актуальним питанням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Проблеми підвищення ефективності функціонування та шляхи подальшого розвитку будівельної галузі України розглядалися в роботах В.І. Дмитренко [2], Г.А. Жовтяк, І.В. Волохової [1], В.В. Биби, О.А. Більовського, Н.А. Петрищенко, Л.В. Кулікової, О.П. Бичкова, О.М. Козич, Н.В. Бібік, Ю.О. Беленкова, І. Чалого, Т. Момот та багатьох інших вітчизняних учених. Незважаючи на достатню кількість публікацій, існує певна кількість питань щодо стану та перспектив розвитку будівельної галузі, відповідь на які не може бути постійною через зміни економічних умов, рівня державної підтримки, соціальних проблем у країні.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Постійні зміни в економічних процесах України є незаперечним чинником, якій свідчить про необхідність регулярного доопрацювання стратегії розвитку регіонів. Економічний розвиток кожної області України багато в чому залежить від рівня промисловості та будівництва. Метою статті є дослідження будівельної галузі, рівня забезпечення її капітальними інвестиціями та визначення напрямів зростання будівельної продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Будівельна галузь тісно пов'язана з усіма іншими галузями виробництва в країні, оскільки вона створює основні фонди, як житлові, так і виробничі,

а також забезпечує працевлаштування населення. Підприємства будівельної галузі є однією з найважливіших галузей народного господарства, від якої залежить ефективність функціонування всієї системи господарювання у країні. Економічний ефект від розвитку цієї галузі полягає у мультиплікаційному ефекті коштів, вкладених у будівництво [2, с. 121]. Саме вкладення коштів є основним важелем розвитку будь-якої виробничої сфери: залучення інвестицій дає змогу підприємствам отримати низку вигід, серед яких слід виділити комплексне використання ресурсів, створення умов для вдосконалення технології робіт та найбільш раціональної організації виробництва, більш високу продуктивність трудового потенціалу тощо.

За ринкових умов будівництво набуває нового економічного змісту, пов'язаного з вільним рухом капіталу та вільною діяльністю кожного об'єкта власності. Вертикальні галузеві зв'язки, що переважали в адміністративно-планованій економіці, замінюються горизонтальними зв'язками інвесторів. Саме будівництво як економічний процес являє собою безперервну інвестиційну діяльність власників капіталу протягом життєвого циклу будівель чи споруд, у які вкладається цей капітал [1, с. 51].

Першочерговою проблемою, яка постає перед підприємствами будівельної галузі на даному етапі, є питання створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні, реальних фінансово-кредитних механізмів для стимулювання промислового та житлового будівництва з метою підвищення конкурентоздатності галузі через те, що ринкові умови господарювання вимагають формування нових засад взаємовідносин учасників інвестиційного процесу у капітальному будівництві [2, с. 124].

Із цієї причини доцільно розглянути обсяги капітальних інвестицій у будівництво порівняно з іншими сферами діяльності, показники яких наведено в табл. 1, побудованої на основі даних Державної служби статистики України [3; 4].

Обсяги капітальних інвестицій, наведені в табл. 1, розглянуто за такими видами діяльності, частки яких у загальному обсязі інвестицій є найбільшими, частки інших видів діяльності не перевищують 5%, а здебільшого вони значно нижче, тому не приймалися до розгляду. Серед розглянутих видів діяльності можна відзначити загальну тенденцію до скорочення – чотири види діяльності з наведених шістьох, а саме: сільське, лісове та рибне господарство; будівництво;

Обсяг капітальних інвестицій за видами діяльності

Види діяльності	Обсяг капітальних інвестицій					
	2020		2019		2018	
	тис грн	частка в загальному обсязі	тис грн	частка в загальному обсязі	тис грн	частка в загальному обсязі
Усього	419 836 662	-	623 978 935	-	578 726 385	-
Сільське, лісове та рибне господарство	36 442 059	8,68	59 129 469	9,48	66 104 075	11,42
Промисловість	153 321 033	36,52	254 196 157	40,74	199 895 976	34,54
Будівництво	37 980 503	9,05	62 346 613	9,99	55 993 934	9,68
Торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	30 683 201	7,31	44 173 676	7,08	51 817 634	8,95
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	26 488 238	6,31	43 792 846	7,02	50 078 332	8,65
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	55 631 056	13,25	54 305 541	8,7	44 597 812	7,71

Джерело: сформовано авторами на основі [3; 4]

торгівля та ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів, а також транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність. Але частка будівництва у загальному обсязі капітальних інвестицій демонструє тенденцію до незначного скорочення – протягом трьох років лише на 0,63%. Зважаючи на те, що тенденція відображає щорічні коливання, можна зробити припущення, що в 2021 р. цей показник може покращитися. Слід зазначити, що скорочення у грошовому виразі були більш значні: порівняно з 2019 р. обсяг інвестицій у будівництво скоротився на 39,08%, а відносно 2018 р. – на 32,17%. Статистичні дані за січень-червень 2021 р. показали, що капітальні інвестиції за вказаний період становили 20 004 072 тис грн, що відповідає 52,7% обсягу інвестицій за 2020 р. (37 980 503 тис грн), але така сума становить лише 32% відносно обсягів інвестицій у 2019 р.

Для свого подальшого розвитку будівельна галузь потребує значних капіталовкладень, джерелами яких можуть бути як вітчизняні, так і закордонні інвестори. Процедура залучення інвестицій вимагає оцінювання ділової активності підприємств. Ділова активність – це виробничі досягнення підприємства, основними критеріями яких є показники, що характеризують обсяг виробництва [5, с. 11]. Підприємства будівництва з квітня по липень 2021 р. позитивно оцінювали результати своєї діяльності, оскільки за цей час секторальний індекс ділової активності поступово покращувався і вже у липні становив 53. Протягом цього періоду підприємства-респонденти зберігали високі оцінки щодо обсягу будівництва та нових замовлень, а також досить успішно підтримували загальну чисельність працівників. Такі твердження припускають позитивну тенденцію у подальшому, що має покращити результати відносно показників 2020 р., які показали негативні результати. Але у 2020 р. показники ділової активності були не такими

високими, що може пояснювати зниження інвестиційної привабливості проектів будівництва промислового та житлового призначення.

Розглядаючи результати за період із 2018 по 2020 р. можна зазначити, що скорочення капітальних інвестицій у будівництво свідчить про зміни індексу будівельної продукції. Індекс будівельної продукції відображає зміну обсягів виробленої будівельної продукції (виконаних будівельних робіт) за періоди, що вибрані для порівняння, продефльованих на відповідні індекси цін на будівельно-монтажні роботи [6]. Зміни індексу будівельної продукції за 2018–2020 рр. наведено на рис. 1, побудованому на основі даних Державної служби статистики України [7].

У 2020 р. можна спостерігати невідповідність зміни індексу будівельної продукції обсягам капітальних інвестицій: скорочення індексу будівельної продукції становило 15%, а частки інвестицій – 10%. Це пояснюється тим, що в 2020 р. індекс інфляції збільшився порівняно з 2019 р., що вплинуло на обсяги виробленої будівельної продукції у грошовому виразі. Якщо тенденція до зменшення індексу будівельної продукції зберігатиметься в подальшому, то це може призвести до того, що галузі, які пов'язані з будівельним сектором, зменшуватимуть обсяги робіт, що виконуються. Такі зміни сприятимуть виникненню певних проблем, а саме: зменшенню фінансового добробуту населення та його можливості щодо придбання житла по зручним фінансовим схемам, збільшення рівня безробіття тощо.

До чинників, що стримують здійснення будівельної діяльності, належать: недостатній попит на продукцію та послуги будівельних підприємств; погодні умови; нестача робочої сили; нестача матеріалів та устаткування; фінансові обмеження; інші чинники [5, с. 12]. Але основним стримувальним чинником останній час є збільшення собівартості будівельних

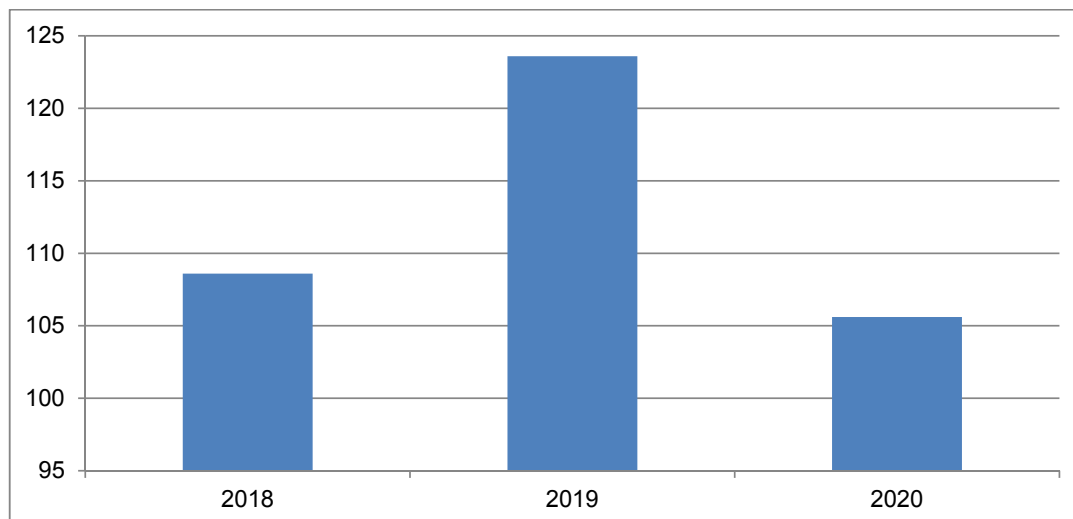


Рис. 1. Зміни індексу будівельної продукції за 2018–2020 рр., %

робіт на тлі подорожчання сировини та матеріалів, незважаючи на активну реалізацію різноманітних проєктів у житловому будівництві з урахуванням деякої активізації іпотечного кредитування та зростання попиту з боку виробничого сектору народного господарства на будівельну продукцію.

У межах здійснюваних урядом кроків щодо створення привабливого інвестиційного клімату в Україні Держбуд послідовно вживає заходів щодо нормативного врегулювання будівельної діяльності, спрощення й забезпечення прозорості ряду процедур на передпроектній стадії, усунення штучних перепон під час проєктування та будівництва [8]. Однак із метою підвищення ефективності діяльності в будівельній галузі слід більш уважно та ретельно розробляти стратегії щодо збільшення обсягів фінансування, для чого необхідно залучати у цей сегмент як вітчизняних, так і іноземних інвесторів, а крім того, розробляти стратегії врахування якості будівельних робіт та будівельних матеріалів.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок. Отримані дані підтверджують наявність постійної необхідності пошуку шляхів залучення інвесторів у будівельну сферу, оскільки фінансування у мінливих умовах має першочергове значення для успішної реалізації проєктів будь-якого призначення. Механізм фінансового забезпечення будівельного комплексу потребує подальшого розроблення та вдосконалення з метою задіяння нових джерел та форм фінансування, що має сприяти досягненню балансу між цілями стратегічного розвитку та його фінансового забезпечення.

Бібліографічний список:

1. Жовтяк Г.А., Волохова І.В. Стан та перспективи розвитку підприємств будівельної галузі України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. 2020. Т. 31(70). № 6. С. 50–54.
2. Дмитренко В.І. Проблеми та перспективи розвитку підприємств будівельної галузі. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. № 2(58). С. 120–127.
3. Капітальні інвестиції. *Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/ibd/kin/arh_kin_df_ved_IV20_u.htm (дата звернення: 05.11.2021).

тив2020/ibd/kin/arh_kin_df_ved_IV20_u.htm (дата звернення: 05.11.2021).

4. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за видами економічної діяльності. *Державна служба статистики України*. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2019/ibd/kindj_ek/arch_kindj_ek.htm (дата звернення: 08.11.2021).
5. Адамська І. Сучасний стан й тенденції розвитку будівельної галузі України. *Галицький економічний вісник*. 2019. № 5. С. 7–15.
6. Експрес-випуск. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/express/expr2021/02/11.pdf> (дата звернення: 09.11.2021).
7. Індекси будівельної продукції за видами у 2011–2020 роках. *Державна служба статистики України*. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 14.11.2021).
8. Романенко О.В., Алавердян Л.М. Огляд стану та оцінка потенціалу розвитку будівельної галузі України. *Ефективна економіка*. 2020. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7770> (дата звернення: 14.01.2022). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.4.59.

References:

1. Zhovtiak H.A., Volokhova I.V. (2020) Status and prospects of development of enterprises in the construction industry of Ukraine. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernads'koho*, tom 31 (70), no. 6, pp. 50–54.
2. Dmytrenko V.I. (2020) Problems and prospects of development of construction enterprises. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK»*, no. 2(58), pp. 120–127.
3. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2021) Kapital'ni investytsii. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo.
4. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2020) Kapital'ni investytsii za dzherelamy finansuvannia za vydamy ekonomichnoi diial'nosti. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo.
5. Adams'ka I. (2019) Current state and trends in the construction industry of Ukraine. *Halyts'kyj ekonomichnyi visnyk*, no. 5, pp. 7–15.
6. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2020) Ekspres-vypusk. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo.
7. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2021) Indeksy budivelnnoi produktsii za vydamy u 2011–2020 rokakh. Kyiv: Informatsiino-analitychne ahentstvo.
8. Romanenko O., Alaverdian L. (2020) State overview and evaluation of development potential building industry of Ukraine. *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7770> (accessed 14 January 2022). DOI: 10.32702/2307-2105-2020.4.59.